

	str.
PŘEDMLUVA K II. DÍLU "LÉKAŘSKÉ BIOLOGIE A GENETIKY"	9
5. MOLEKULÁRNÍ BIOLOGIE A GENETIKA	11
5.1. HMOTNÝ SUBSTRÁT GENETICKÉ INFORMACE	11
5.1.1. Chemická struktura nukleových kyselin	12
5.1.1.1. DNA	14
5.1.1.2. RNA	17
5.1.1.2.1. mRNA	18
5.1.1.2.2. tRNA	19
5.1.1.2.3. rRNA	20
5.1.1.2.4. Drobné jaderné, jadéřkové a cytoplasmatické RNA	22
5.2. INFORMAČNÍ STRUKTURA NUKLEOVÝCH KYSELIN	22
5.2.1. Repetitivní a jedinečné sekvence	23
5.2.2. Signální sekvence	25
5.2.3. Jedinečné sekvence a sekvence s nízkou repetivitou	26
5.2.4. Genetický kód proteínových genů	26
5.3. FUNKČNÍ STRUKTURA NUKLEOVÝCH KYSELIN	32
5.3.1. Genómy organismů	32
5.3.1.1. Genetická paměť - využití nukleových kyselin	34
5.3.1.2. Vedlejší genómy prokaryont a eukaryont	36
5.3.2.1. Replikace	40
5.3.2.2. Replikon	41
5.3.3.1. Transkripce	44
5.3.3.2. Posttranskripční úpravy mRNA	45
5.3.4.1. Translace	45
5.3.4.2. Využití kodónů	48
5.3.4.3. Definitivní podoba funkceschopných bílkovin /komplexů/	48
5.4. REGULACE GÉNOVÉ FUNKCE	49
5.4.1. Regulace replikace	49
5.4.2. Regulace transkripce	51
5.4.2.1. Stavba operonu	51
5.4.2.2. Typy operonů	55
5.4.2.3. Atenuátor	55
5.4.3. Regulace génové funkce u eukaryont	57
5.4.3.1. Regulace na úrovni DNA	60
5.4.3.2. Regulace génové funkce na úrovni transkripce	66
5.4.3.2.1. Regulace steroidními hormóny	66
5.4.3.2.2. Regulace /poly/peptidovými hormóny	66
5.4.3.3. Regulace génové funkce na úrovni posttranskripčních úprav	67
5.4.3.4. Translační a posttranslační úroveň regulace génové funkce	68
5.5. ZMĚNY GENETICKÉ INFORMACE	72
5.5.1. Typy mutací a jejich rozdělení	72

	str.
5.5.1.1. Mutace indukované	73
5.5.1.1.1. Chemické mutagény	73
5.5.1.1.2. Fyzikální vlivy - ultrafialové záření	76
5.5.1.1.3. Reparační systémy	76
5.5.1.1.4. Ionizující záření	77
5.5.1.2.1. Mutace spontánní - mutace z vnitřních příčin	77
5.5.1.2.2. Mobilní elementy	79
5.5.1.2.3. Mutace z vnějších příčin	80
5.5.1.2.4. Retroviry	80
5.5.1.2.5. Onkoviry	83
5.5.1.3. Rekombinace	84
5.5.1.3.1. Mimogénové a nitrogénové rekombinace	87
5.5.1.3.2. Nerovnoměrné překřížení	87
5.5.1.4. Důsledky bodových mutací	88
5.6. GENETICKÁ HETEROGENITA A POLYMORFISMY BÍLKOVIN	89
5.6.1. Heterogenita hemoglobinů	90
5.6.1.1. Hemoglobinopathie	92
5.6.1.2. Thalasémie	97
5.6.2. Farmakogenetika a ekogenetika	99
5.6.3. Vrozené odchylky metabolismu	100
5.6.3.1. Fenylyketonurie	102
5.6.3.2. Diabetes mellitus	105
5.6.3.3. Poruchy tvorby kolagenu	107
5.7. GÉNOVÉ MANIPULACE A GÉNOVÉ INŽENÝRSTVÍ	109
5.7.1. Restrikční endonukleázy	110
5.7.2.1. Lékařská diagnostika na génové úrovni	112
5.7.2.2. Molekulární hybridizace	112
5.7.2.3. Polymorfismy nukleových kyselin	112
5.7.2.4. Sekvenční analýza	114
5.7.3. Génová terapie	115
6. IMUNOGENETIKA	116
6.1. ANTIGENNÍ POLYMORFISMY	117
6.1.1. Krevněskupinové systémy	117
6.1.1.1. ABO systém	117
6.1.1.2. Rh systém	120
6.1.2. Histokompatibilitní systémy	122
6.1.2.1. Transplantační pravidla	122
6.1.2.2. Kongenní kmeny	124
6.1.3. Hlavní histokompatibilitní komplex	127
6.1.3.1. H-2 komplex myši	127
6.1.3.2. HLA komplex člověka	129
6.1.3.3. Struktura antigenů H2K a jejich génová kontrola	131
Antigény I. třídy	131
Antigény II. třídy	132

	str.
6.2. BUNĚČNÉ ZÁKLADY IMUNITY	134
6.2.1. B-lymfocyty a tvorba protilátek	134
6.2.1.1. Receptorová výbava B-lymfocytů	134
6.2.1.2. Strukturní variabilita protilátek	135
6.2.2. T-lymfocyty, jejich typy a funkce	137
6.2.2.1. Transplantační imunita	137
6.2.2.2. Imunologická tolerance	138
6.2.2.3. Receptorová výbava T-lymfocytů	139
6.2.3. Makrofágy a kooperace imunocytů	141
6.2.3.1. Spolupráce a interakce imunocytů	141
6.2.3.2. Význam shody v antigénech HHK	142
6.3. KLONÁLNĚ SELEKČNÍ TEORIE	143
6.3.1. Pokusné doklady klonální selekce	144
6.3.2. Monoklonální protilátky	145
6.3.3. Génové mechanismy diversifikace imunoglobulinů	147
6.4. REGULACE A PORUCHY IMUNITY	150
6.4.1. Regulace protilátkové odpovědi	150
6.4.2. Imunodeficientní stavy	150
6.4.3. Autoimunitní choroby	152
6.4.4. Alergie	155
6.4.5. Imunosuprese	156
7. GÉNOVÁ KONTROLA A REGULACE ONTOGENEZE	158
7.1. VÝBAVA GAMET A OPLOZENÍ	159
7.1.1. Specifická výbava spermií	159
7.1.1.1. Transkripce a translace při spermiogenezi	159
7.1.1.2. Biochemické a antigenní znaky	161
7.1.1.3. Specifická pohyblivost spermií	162
7.1.2. Specifická výbava vajíček	163
7.1.2.1. Transkripční aktivita diktyotenních chromozómů	163
7.1.2.2. Zrání folikulů	164
7.1.3. Oplození	166
7.2. REGULACE RÝHOVÁNÍ A BLASTOGENEZE	168
7.2.1. Mozaikové zygoty	168
7.2.2. Regulační zygoty	169
7.2.3. Diferenciace buněčných jader v blastogenezi	171
7.3. EMBRYONÁLNÍ INDUKCE A REPRESE	172
7.3.1. Neurální indukce	173
7.3.2. Aktivace chromozómových lokusů	174
7.3.3. Inaktivace chromozómů	177
7.3.4. Alelická exkluze	180
7.4. ONTOGENEZE POHLAVÍ U SAVCŮ	180
7.4.1. Diferenciace primitivních gonád	181
7.4.2. Poruchy diferenciace pohlaví	181
7.4.2.1. Maskulinizace samic	182
7.4.2.2. Poruchy vývoje pohlaví u člověka	183

	str.
7.5. MORFOLOGICKÉ VÝVOJOVÉ VADY	185
7.5.1. Mutanty s malformačním a letálním efektem	185
7.5.1.1. Sd-lokus myši	185
7.5.1.2. Cp-lokus slepic	186
7.5.1.3. T-t komplex myši	187
7.5.2. Teratogeneze	190
7.5.2.1. Specifická citlivost zárodku a plodu	190
7.5.2.2. Kritická fáze citlivosti zárodku a plodu	191
7.5.2.3. Mechanismus efektu teratogénů	193
7.5.3. Vrozené vývojové vady člověka	194
7.6. REGENERACE	196
7.6.1. Fyziologická regenerace	196
7.6.2. Reparační regenerace	197
7.6.2.1. Regenerace podstatných částí těla	198
7.6.2.2. Regenerace orgánů a končetin	198
7.6.2.3. Regenerace tkání	198
7.7. NÁDORY	199
7.7.1. Znaky nádorových buněk	200
7.7.1.1. Cytologické znaky nádorových buněk	200
7.7.1.2. Antigenní znaky nádorových buněk	201
7.7.1.3. Chromozomální znaky nádorových buněk	202
7.7.2. Příčiny nádorového bujení	203
7.7.2.1. Dědičná dispozice	203
7.7.2.2. Fyzikální a chemická karcinogeneze	204
7.7.2.3. Virová karcinogeneze	205
7.7.2.4. Onkogény	206
8. GENETIKA POPULACÍ	208
8.1. C-H-W ROVNOVÁHA PRO DVA GÉNY	208
8.2. SELEKCE	213
8.2.1. Selektce proti homozygotům	214
8.2.2. Selektce proti homozygotům a heterozygotům	215
8.2.3. Selektce proti oběma typům homozygotů	216
8.2.4. Selektce proti heterozygotům	217
8.3. MUTACE	218
8.3.1. Jednorázová mutace	219
8.3.2. Opakované mutace	219
8.3.3. Zpětné mutace	220
8.3.4. Rovnováha mutací a selektce	220
8.3.5. Frekvence mutací a její ovlivnění	221
8.4. INBRED	226
8.4.1. Samoopylení	226
8.4.2. Gény totožné původem	226
8.4.3. Koeficient inbredu a příbuzenský koeficient	227
8.4.4. Následky inbredu v populaci	228
8.4.5. Genetická zátěž populace	228
8.4.6. Sňatky bratřanců a sestřenic	230
8.4.7. Asortativní výběr partnerů	231

	str.
8.5. STRUKTURA POPULACE	232
8.5.1. Náhodný génový posun	232
8.5.2. Migrace	235
8.5.3. Efektivní velikost populace	236
9. LÉKAŘSKÁ GENETIKA A SPOLEČNOST	238
9.1. VÝVOJ UPLATNĚNÍ LÉKAŘSKÉ GENETIKY VE SPOLEČNOSTI	238
9.2. KONCEPCE LÉKAŘSKÉ GENETIKY V ČSR	239
9.2.1. Úkoly lékařské genetiky	239
9.2.2. Pracoviště oboru lékařské genetiky	240
9.3. GENETICKÁ KONSULTACE	240
9.4. GENETICKÁ PÉČE A PREVENCE A JEJICH INDIKACE	242
9.4.1. Plánované rodičovství	242
9.4.2. Bezdětnost	243
9.4.3. Prenatální diagnostika	243
9.4.4. Postnatální prevence	245
9.5. SPOLUPRÁCE LÉKAŘSKÉ GENETIKY S OSTATNÍMI OBORY	246
9.6. ETICKÉ A PRÁVNÍ PROBLÉMY LÉKAŘSKÉ GENETIKY	247